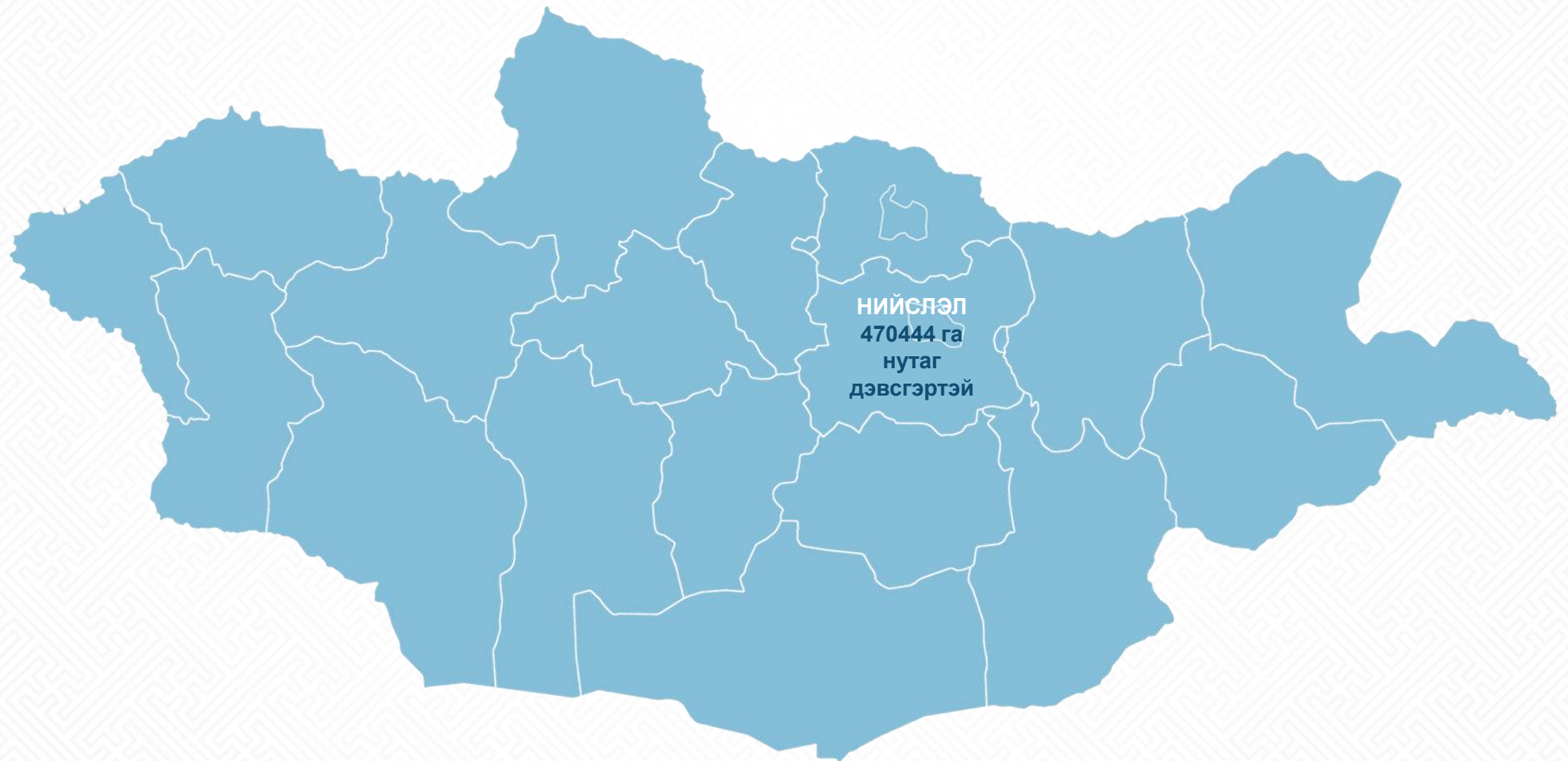

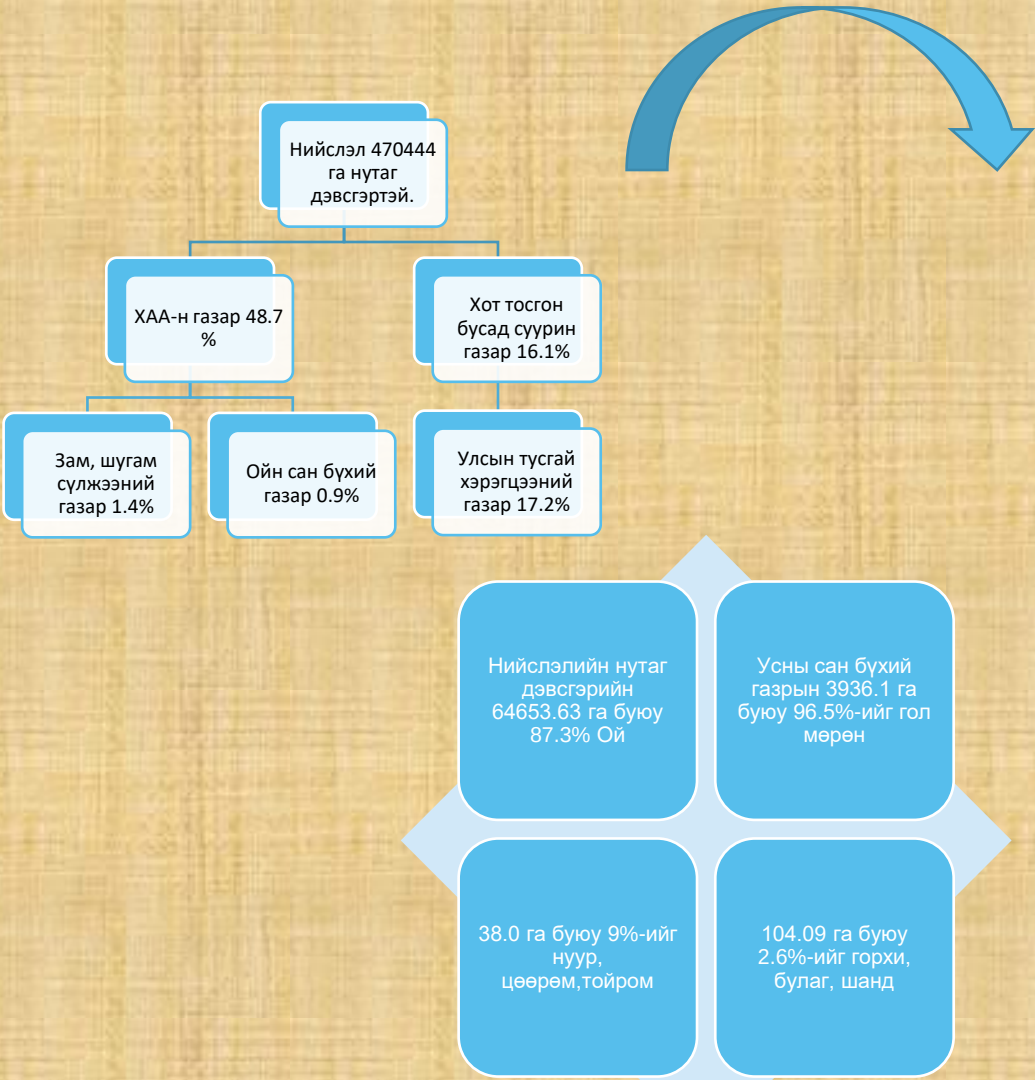
НИЙСЛЭЛ ДЭХ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР
ГҮЙЦЭТГЭЛ-НИЙЦЛИЙН АУДИТЫН ХЭЛТЭС

БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ АШИГЛАСНЫ ТӨЛБӨРИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТ АУДИТ

УЛААНБААТАР ХОТ
2023 ОН

БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ АШИГЛАСНЫ ТӨЛБӨРИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТ

Д / Д	Дүүрэг нэр	Нийт газар	Хөдөө аж ахуйн газар	Хот, тосгон бусад суурин газар	Зам шугам сүлжээний газар	Ойн сан бүхий газар	Усны сан бүхий газар	Улсын тусгай хэрэгцээ ний газар
1	БГД	2949.0	490.14	1698.66	181.04	0.00	576.20	2.96
2	БЗД	124412.0	50250.50	7983.44	1035.13	34720.52	2315.9	28106.52
3	ЧД	8930.0	776.70	3444.50	120.16	203.31	6.00	4379.33
4	СБД	20840.0	3398.11	3808.38	173.62	13397.75	35.09	27.05
5	СХД	120063.0	82009.81	13950.85	1517.38	21420.69	71.00	1093.27
6	ХУД	48466.0	21681.45	7819.92	1089.77	2115.99	975.00	14783.86
7	БНД	62020.0	38620.0	21965.25	805.28	508.76	94.00	26.51
8	БХД	14000.0	11062.28	2534.43	402.39	0.00	0.00	0.90
9	НД	68764.0	20823.00	12752.44	1047.04	1668.55	5.00	32467.98
Нийт дүн		470444.0	229112.18	75957.86	6371.82	74035.58	4078.19	80888.38

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогыг үндэслэлгүй төлөвлөсөн, орлогын тодорхой хувийг байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулаагүй, хуулийн зарим зүйл, заалт холбогдох бусад хууль журамтай нийцээгүй, хуулийн талаарх ойлголт дутмаг, хэрэгжилт хангалтгүй байна.

БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ АШИГЛАСНЫ ТӨЛБӨРИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТ

4

БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ
АШИГЛАСНЫ ТӨЛБӨРИЙН
ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ
ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН, ТӨРӨӨС
БАРИМТЛАХ БОДЛОГЫН
БАРИМТ БИЧГИЙН ХЭРЭГЖИЛТ
ХАНГАГДСАН УУ?

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх эрх зүйн орчин бүрдээгүй, холбогдох хууль, журам хоорондоо нийцээгүй, хэрэгжүүлэх байгууллага, албан тушаалтны чиг үүрэг давхардсан, төрөөс баримтлах бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилт хангалтгүй байна.

Монгол Улсын хөгжлийн бодлогын урт, дунд болон богино хугацааны баримт бичигт ногоон хөгжлийн талаар дэвшүүлсэн арга хэмжээ үр дүнтэй хэрэгжиж байна үү?

Нийслэлд ногоон хөгжлийн талаар дэвшүүлсэн зорилт арга хэмжээний хэрэгжилт хангалтгүй байна.

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хууль нь холбогдох хууль тогтоомж, бусад эрх зүйн акттай нийцэж байна уу?

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх эрх зүйн орчин бүрдээгүй, холбогдох хууль, журам хоорондоо нийцээгүй, хэрэгжүүлэх байгууллага, албан тушаалтны чиг үүрэг давхардсан, төрөөс баримтлах бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилт хангалтгүй байна.

Газрын төлбөрийн тухай хууль

Усны тухай хууль

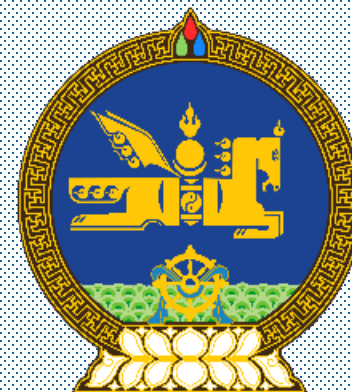
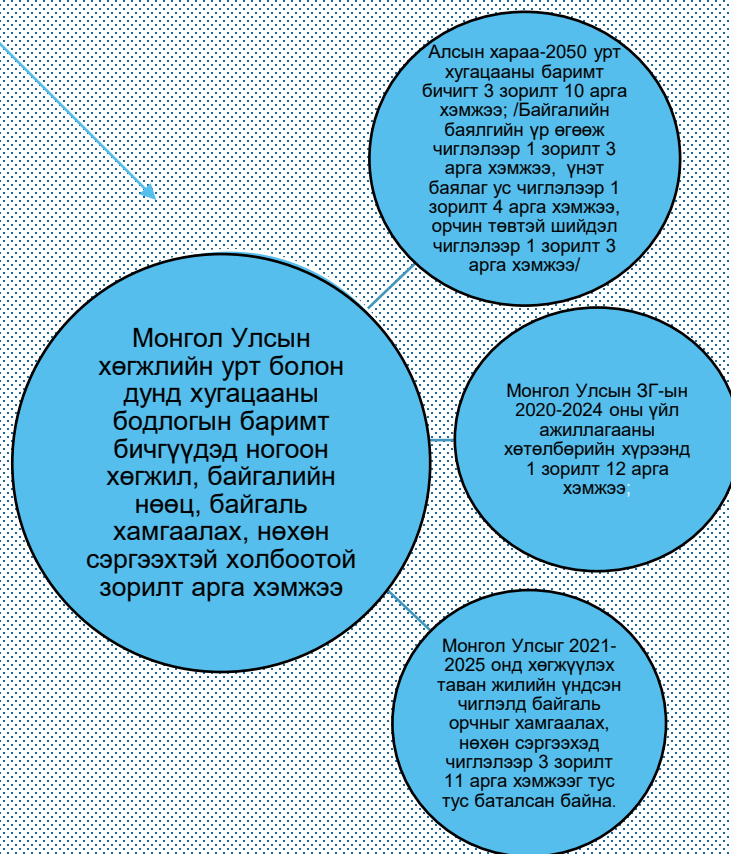
ЗГ-ын 2013 оны 326 дугаар
“Усны нөөц ашигласны
төлбөрийн хувь хэмжээг
тогтоох хөнгөлөх тухай
журам”

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн байгалийн нөөц ашигласны төлбөр ногдуулах, хураах, тайлагнах хэсэг нь дараах хуулиуд болон холбогдох журамтай нийцэхгүй нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.2.1-д заасан урьдчилсан судалгааг дутуу хийж бусад хууль тогтоомжтой нийцүүлээгүй холбоотой байна.

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн зарим зүйл, заалт нь холбогдох хууль болон журамтай нийцээгүй байна.

Монгол Улсын хөгжлийн бодлогын урт, дунд болон богино хугацааны баримт бичгийг баталж, тусгасан зорилт, арга хэмжээний хэрэгжилт хангагдаж байна уу?

Нийслэл Монгол Улсын урт, дунд, богино хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичигт нийцүүлэн хөгжлийн бодлогын баримт бичиг боловсруулж батлахдаа ногоон хөгжлийн бодлогыг тусгасан ч хэрэгжилт хангалтгүй байна.

БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ АШИГЛАСНЫ ТӨЛБӨРИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТ

6

Байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээхтэй холбогдуулан менежментийн төлөвлөгөөг баталж хэрэгжүүлсэн үү?

Дүүргүүд байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээхтэй холбогдуулан менежментийн төлөвлөгөөг баталж хэрэгжүүлээгүй байна

БОНХСайдын 2012 оны А/102 дугаар тушаалаар баталсан усны нөөцийн менежментийн төлөвлөгөө

Туул голын сав газрын захиргаа

2012-2016

2016-2021

Менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлсэн.

Нийслэлийн Байгаль Орчны Газар

Менежментийн төлөвлөгөө

2019-2023

Ойн нөөцийн мэргэжлийн зөвлөлийн хурлаар 2018 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдөр батлуулсан.

ДҮҮРГҮҮД

Байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх чиглэлээр менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулж мөрдөөгүй

2021

2022

БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ АШИГЛАСНЫ ТӨЛБӨРИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТ

7

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Аймаг, НЗД, харьяа төсөв захирагчтай байгуулсан гэрээ, гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөнд байгалийн нөөц ашигласны төлбөр, түүнтэй холбогдох харилцааг тусгаж, дүгнэсэн байна уу?

Байгаль Орчин
Аялал
Жуулчлалын
Сайд

Нийслэлийн
Засаг Дарга

2021-2022

"Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 49 дүгээр зүйлийн 49.1, Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1, ЗГ-ын 2014 оны 43 дугаар тогтоолоор баталсан "Байгаль орныг хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх, зарцуулах, тайлагнах журам"-ын 3.1-3.4 дэх заалтын дагуу олсон орлогыг зөвхөн хууль тогтоомжид заасан зориулалтын дагуу зарцуулах"

"2021 онд орон нутгийн төсөвт төвлөрсөн 731.8 сая төгрөг, 2022 онд нийслэлийн төсөвт төвлөрсөн байгалийн нөөц ашигласан орлогоос хуульд заасан хувь хэмжээгээр байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардалд зарцуулах" гэж тус тус заасан байна.

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд болон НЗД-ын хооронд байгуулсан гэрээнд байгалийн нөөц ашигласны төлбөр, түүнтэй холбогдох харилцааг тусгасан ч хэрэгжилт хангалтгүй, бодитой дүгнээгүй

БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ АШИГЛАСНЫ ТӨЛБӨРИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТ

Аймаг, НЗД харьяа төсөв захирагчтай байгуулсан гэрээ, гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөнд байгалийн нөөц ашигласны төлбөр, түүнтэй холбогдох харилцааг тусгаж, дүгнэсэн байна уу?

“Нийслэлийг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл”

Нийслэлийн Байгаль Орчны Газар

2021

2022

1,481.9

1,391.8

Харин

Дүүргүүд тухайн жилийн төсөвт тодорхой арга хэмжээг тусгаагүй байна.

Нийслэл, дүүргийн засаг даргын хооронд байгуулсан гэрээ, гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөнд байгалийн нөөц ашигласны төлбөр, түүнтэй холбогдох харилцааг тусгаагүй байна.

Нийслэлийн Засаг Даргын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр

2021

2022

“Ногоон хөгжлийн бодлого”

Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх үйл ажиллагаатай холбоотой зорилт, төсөл арга хэмжээ

Нийслэл, дүүргийн засаг даргын хооронд байгуулсан байгуулсан гэрээ, гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөнд байгалийн нөөц ашигласны төлбөр, түүнтэй холбогдох харилцааг тусгаагүй байна.

БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ АШИГЛАСНЫ ТӨЛБӨРИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТ

9

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ, НӨХӨН СЭРГЭЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНД ЗАРЦУУЛАХ ТӨЛБӨРИЙН ОРЛОГЫН ХЭСГИЙН БҮРДҮҮЛЭЛТ, ЗАРЦУУЛАЛТ ХУУЛЬ, ЖУРМЫН ДАГУУ ХЭРЭГЖИЖ БАЙНА УУ?

Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийн бүрдүүлэлт нийслэлийн хэмжээнд жилд дунджаар 95.8%-тай байгаа ч тухайн орлогын тодорхой хувийг байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулаагүй, хэрэгжилтийг тайлагнаагүй холбогдох журмыг мөрдөж ажиллаагүй байна.

Төлбөрийн орлогын хэсгийн бүрдүүлэлт хуулийн дагуу хэрэгжиж байна уу?

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын төлөвлөлт үндэслэлгүй, орлого бүрдүүлэлт хангалтгүй.

Төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх харилцааг журмын дагуу хэрэгжүүлсэн үү?

Амьтны тухай хуулийн 11 дүгээр зүйл

Ойн тухай хуулийн 8 дугаар зүйл

Байгалийн ургамлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйл

Нийслэлд хориглодог.

Нийслэлд усны нөөц ашигласны төлбөрийн орлогыг
2021-2022 оны төлөвлөлт

Нийслэлд төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх харилцааг журмын дагуу хэрэгжүүлээгүй байна

БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ АШИГЛАСНЫ ТӨЛБӨРИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТ

10

Байгалийн нөөц ашиглах зөвшөөрлийг хууль тогтоомжийн дагуу олгосон уу?

Усны тухай
хууль

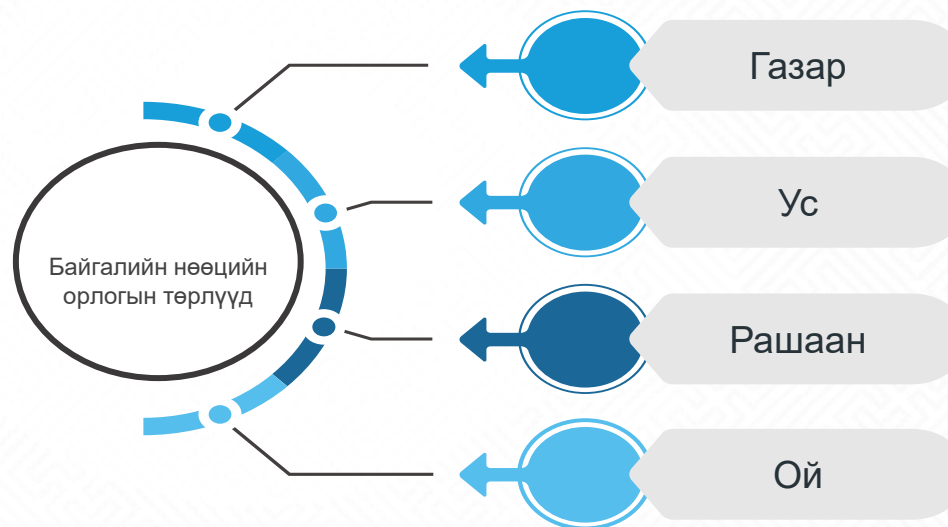
Туул голын сав
газрын захиргаа

2021, 2022 онуудад 50-100 шоо метр ус
ашиглах зөвшөөрөл хүссэн 67 иргэн, ААНБ-
д ус ашиглах дүгнэлт гаргасны дагуу НБОГ
8 иргэн, ААНБ буюу 11.9%-д гэрээ
байгуулсан

Нийслэлд усны нөөц ашиглах зөвшөөрлийг хууль,
тогтоомжийн дагуу олгоогүй байна.

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийг үндэслэлтэй
төлөвлөж, ногдуулан, бүрэн төвлөрүүлсэн үү?

Нийслэлийн хэмжээнд
байгалийн нөөц ашигласны
төлбөрийн орлогыг
үндэслэлтэй төлөвлөж,
ногдуулаагүй, бүрэн
төвлөрүүлсэн эсэх нь
тодорхойгүй

Газар, ус, рашаан, ойн нөөц
ашигласны төлбөрийн
орлогуудыг төвлөрүүлдэг

Ургамал, ан амьтны
нөөц төвлөрүүлдэггүй.

Нийслэлийн хэмжээнд 2021 онд 105,716.9 сая
төгрөгийн орлого төвлөрүүлэхээс 90,561.0 сая
төгрөг буюу 85.6%, 2022 онд 92,849.5 сая төгрөгийн
орлого төвлөрүүлэхээс 98,439.6 сая төгрөг буюу
106%-тай төвлөрүүлсэн

Төлбөрийн орлогын хэсгийн зарцуулалт хуулийн дагуу хэрэгжиж байна уу?

Нийслэлийн ЗДТГ 2021, 2022 онуудад

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогоос байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн 19.5%-ийг зарцуулж дүүргүүд төлөвлөж, хэрэгжүүлэхгүй байна

Төлбөрийн орлогыг хуульд заасан хувь хэмжээний дагуу менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээнд зарцуулахаар төлөвлөж батлуулсан уу?

Нийслэлийн хэмжээнд 2021 онд
90,561.0 сая төгрөг

Нийслэлийн хэмжээнд 2022 онд
98,439.5 сая төгрөг

Байгалийн нөөцийн орлогоос төвлөрүүлсэн

Үүнээс байгалийн нөөцийн төрлөөс хамаарч байгаль хамгаалах нөхөн сэргээх үйл ажиллагаанд зарцуулах хувь хэмжээг тооцвол 2021, 2022 онд зарцуулахаар байна.

2021 онд 14,181.8 сая төгрөг

2022 онд 15,295.1 сая төгрөг

Төлбөрийн орлогыг хуульд заасан хувь хэмжээний дагуу байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулахаар төлөвлөж батлуулаагүй.

Төлбөрийн орлогоос хуульд заасан хувь хэмжээгээр байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх, хяналт тавих арга хэмжээнд төсвийг зориулалтын дагуу зарцуулсан уу?

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулиар байгаль хамгаалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх арга хэмжээнд тухайн төсвийн жилд зарцуулах хувь, хэмжээний доод хязгаарыг тодорхой заасан

Нийслэлд байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлого

Нийслэлд байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогоос НБОГ нь 2021 онд 10,500.8 сая төгрөгөөс 1,380.5, 2022 онд 5,590.2 сая төгрөгөөс 628.4 сая төгрөг буюу нийтдээ 16,091.0 сая төгрөгийг байгаль хамгаалах нөхөн сэргээх үйл ажиллагаанд зарцуулахаар баталснаас 2,008.9 сая төгрөг буюу 12.48%-ийг зарцуулсан гэж тайлагнасан байна

Төлбөрийн орлогоос байгаль, хамгаалах, нөхөн сэргээх, хяналт тавих арга хэмжээнд зарцуулаагүй байна

БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ АШИГЛАСНЫ ТӨЛБӨРИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТЭД ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙН, НӨХЦӨЛ БАЙДАЛД ТОХИРОХ АРГА ХЭМЖЭЭ АВЧ БАЙНА УУ?

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн хэрэгжилтэд орон нутгийн зүгээс дүн шинжилгээ хийж, нөхцөл байдалд тохирох арга хэмжээг аваагүй, хуулийн талаар ойлголтгүй байна

Хуулийн хэрэгжилтийн тайлагнал, мэдээллийн сан үнэн зөв илэрхийлэгдэж, төрийн байгууллагуудын уялдаа холбоо оновчтой байна уу?

Хуулийн хэрэгжилтийн тайлагнал хангалтгүй, журмын дагуу тайлагнаагүй, мэдээллийн сан дутуу, буруу илэрхийлсэн, төрийн байгууллагын уялдаа холбоо хангалтгүй байна

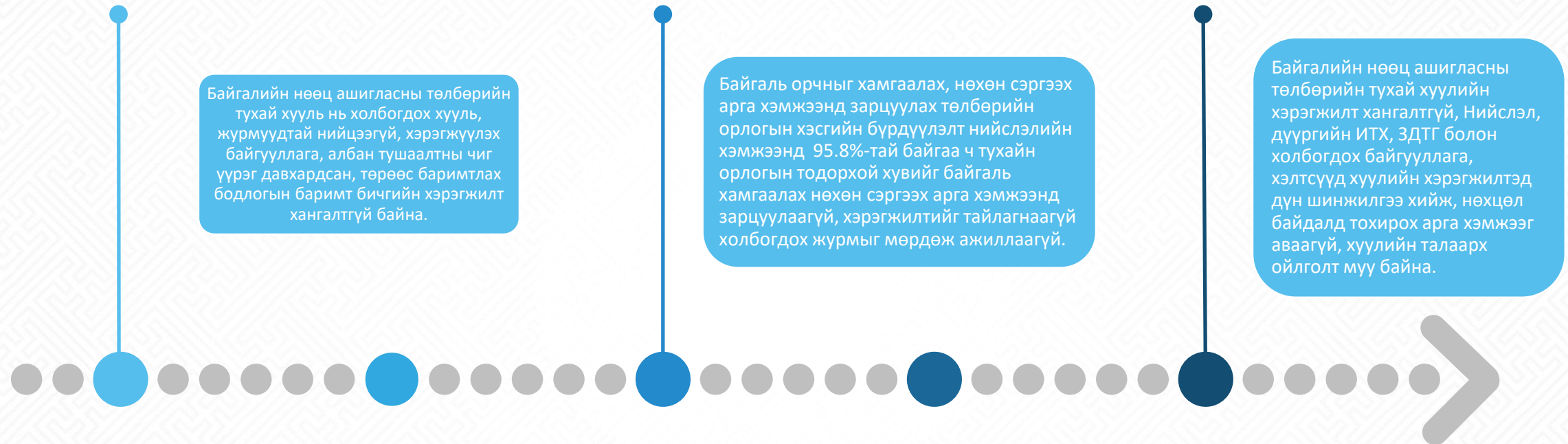
Хуулийн хэрэгжилтийн тайлагнал, мэдээллийн сан бүрдүүлэлт, ил тод байдал хангагдсан байна уу?

ЗГ-ын 2014 оны 43 дугаар тогтоолоор баталсан "Байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх, зарцуулах, тайлагнах журам"

Дүүргүүд байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хууль, түүнд холбогдох журмын талаар ойлголт муу, мэдээлэл дутмаг байгаагаас хуулийн хэрэгжилтийн тайлагнал хангалтгүй байна

Хуулийн хэрэгжилтийн тайлагнал, мэдээллийн сан бүрдүүлэлт, ил тод байдал хангалтгүй байна

Аудитын дүгнэлт

Нийслэлийн Засаг дарга бөгөөд Улаанбаатар хотын захирагч /Д.Сумъяабазар/-д 3 зөвлөмж өгсөн.

Монгол Улсын урт, дунд, богино хугацааны бодлогын баримт бичгийн байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх, байгалийн нөөц ашиглалттай холбоотой бодлогын хэрэгжилтийг орон нутгийн түвшинд сайжруулах талаар арга хэмжээ авч, үр дүнг үнэлж хэвших;

Нийслэлийн хэмжээнд байгалийн нөөц ашигласны төлбөрөөс орох орлогын төлөвлөгөөний гүйцэтгэлд тавих хяналтыг сайжруулж, төлбөрийн орлогын зохих хувийг байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх, хяналт тавих үйл ажиллагаанд үр дүнтэй зарцуулж хэвших;

Нийслэл, дүүргийн хэмжээнд холбогдох байгууллагуудаас байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуультай холбоотой санал авч хуульд өөрчлөлт оруулах, бусад эрх зүйн акттай нийцүүлэх талаар холбогдох дээд байгууллагад санал хүргүүлэх.

Дүүргүүдийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг дарга-д 1 зөвлөмж өгсөн.

Дүүргийн хэмжээнд 2023 оны байгалийн нөөц ашигласны төлбөрөөс орох орлогын төлөвлөгөөг байгалийн нөөц ашиглагч иргэн, ААНБ бүрээр оновчтой төлөвлөж, гүйцэтгэлд хяналт хэрэгжүүлэх, орлогын хуульд заасан зохих хувийг байгаль хамгаалах нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулж, хийсэн ажлын тайланг ирүүлэх;

Нийслэлийн Байгаль орчны газар-т 3 зөвлөмж өгсөн.

Ус ашиглах дүгнэлт гаргасан иргэн, ААНБ-тай нөхөн гэрээ байгуулж, биелэлтэд хяналт тавьж, хийсэн ажлын тайланг ирүүлэх.

Сав газрын захиргаа, дүүргүүдийн ЗДТГ, төрийн сан, Газар зохион байгуулалтын алба, Татварын хэлтэс, Худалдаа, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ хариуцсан нэгжүүдтэй ажлын уялдаа холбоог сайжруулж, нийслэлийн хэмжээнд байгалийн нөөц ашиглагч иргэн, ААНБ-ыг бүртгэж, нэгдсэн мэдээллийн сан бүрдүүлж, дүүрэг тус бүрээр тайлагнан ирүүлэх:

"Байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх арга хэмжээнд зарцуулах төлбөрийн орлогын хэсгийг бүрдүүлэх, зарцуулах, тайлагнах журам"-д заасан батлагдсан маягтын дагуу 2023 оны байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогын хэсгийг дүүрэг тус бүрээр тайлагнаж, баталгаажсан тайланг ирүүлэх.

Аудитаар өгсөн зөвлөмж

16

Нийслэлийн Татварын газар-т 1 зөвлөмж өгсөн.

Нийслэлийн хэмжээнд байгалийн нөөц ашигласны төлбөрөөс орох орлогын ногдуулалт, төлөлтөд хяналт хэрэгжүүлж, төлбөр ногдуулагч сав газрын захиргаа, НБОГ, дүүргүүдийн ЗДТГ, төрийн сан, Газар зохион байгуулалтын алба, Худалдаа, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ хариуцсан нэгжүүдтэй хамтын ажиллагааг сайжруулж сар, улирал бүр мэдээлэл солилцож, хагас, бүтэн жилээр тооцоо нийлж ирүүлэх

Нийслэл, Дүүргийн Газар зохион байгуулалтын алба-нд 2 зөвлөмж өгсөн.

Нийслэл, дүүргийн хэмжээнд 2023 оны жилийн эцсийн байдлаар газрын төлбөр төлөгчдийн судалгааг шинэчлэн гаргаж, шинээр газар эзэмшигч, ашиглагч иргэн, ААНБ-ыг газрын төлбөр төлөгчдийн судалгаанд бүрэн хамруулсан эсэхэд хяналт хэрэгжүүлж, хийсэн ажлын тайланг ирүүлэх;

2020, 2021 оны газрын төлбөрийн орлогын төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийг Нийслэлийн Татварын газар, дүүргүүдийн Татварын хэлтэстэй тооцоо нийлж, акт үйлдэн газрын төлбөрийн үлдэгдэлтэй иргэн, ААНБ-ын мэдээллийг гаргаж, төлбөр барагдуулах чиглэлээр арга хэмжээ авч хийсэн ажлын тайланг ирүүлэх;

